

Ang Pagtatag at Pag-unlad ng Programang Filipino at Pananaliksik Tungkol sa Pilipinas sa mga Unibersidad sa Tsina

*The Formation and Development of Filipino Programs and Researches
About the Philippines in Different Chinese Universities*

**WANG YU
RONEL O. LARANJO**

ABSTRAK

Itinatampok ng papel na ito ang programang Filipino sa mga Tsinong unibersidad at mga pananaliksik tungkol sa Pilipinas sa Tsina. Inilahad sa unang bahagi ang mga unibersidad sa Tsina na nagtatag na o magtatatag ng programang Filipino at ipaliliwanag ang dahilan kung bakit nagtatag ang mga unibersidad sa Tsina ng mga programang Filipino. Inilatag ang pagmamapa ng estratehiya ng pag-unlad ng programang Filipino sa Tsina sa konteksto ng Internasyonalisasyon ng Mas Mataas na Edukasyon. Dagdag pa, iniugnay rin ang mga programang Filipino sa Tsina sa pagtuturo ng Filipino sa iba pang dako ng mundo. Sa ikalawang bahagi, ipinakilala ang kasaysayan ng pananaliksik tungkol sa Pilipinas sa Tsina at ang mahahalagang bunga ng pananaliksik, kabilang ang mga pananaliksik tungkol sa kasaysayan ng Pilipinas, Pilipinong kultura, ekonomiya, lipunan at politika ng Pilipinas. Sa huling bahagi, tinalakay ang mga kakulangan na kailangan pang matugunan sa pagtuturo ng wikang Filipino at pananaliksik sa Tsina tungkol sa Pilipinas.

Susing Salita: Tsina, programang Filipino, pananaliksik tungkol sa Pilipinas, ugnayang Tsina-Pilipinas, mga unibersidad sa Tsina, Filipino bilang transnasyonal na wika

ABSTRACT

This paper showcases the Filipino program in Chinese universities and research on the Philippines in China. The first part introduces the universities in China which has already established or will establish the Filipino program and explain why universities in China is establishing the Filipino program in recent years. Roadmapping of Filipino program development strategies in China was contextualized in the Internationalization of Higher Education. Filipino programs in China was also discussed in connection with the teaching of Filipino language and culture in other parts of the world. In the second part, the paper presents the history of Philippine research in China and the important accomplishments of the research, including research on Philippine history, Philippine culture, the economy, society and politics of the Philippines. The final part highlights the shortcomings that can be developed in Filipino language teaching and research on the Philippines in China. Roadmapping of Filipino program development strategies in China was conducted

Key Words: China, Filipino program, research about the Philippines, China-Philippines relation, universities in China, Filipino as a transnational language

PANIMULA

Mahigit sa tatlung taon nang itinuturo at pinag-aaralan ang pambansang wika ng Pilipinas sa Tsina. Taong 1985 nang simulan ang programang Filipino sa Tsina. Sa larangan naman ng pananaliksik, mahigit limampung taon na ring pinag-aaralan ng mga iskolar na Tsino ang tungkol sa Pilipinas. Maraming monograpiya, artikulo at pagsasalin na sumasaklaw sa iba't ibang aspekto ng lipunang Pilipino. Sa unang bahagi ng papel na ito ay ipapakilala ang pagtatag ng mga programang Filipino sa mga unibersidad sa Tsina. Ilalahad din ng pananaliksik na ito ang dahilan ng pagtatag ng mga programang ito sa maraming unibersidad sa Tsina. Sa ikalawang bahagi naman itatampok ang kasaysayan at mga pokus ng pananaliksik sa Tsina tungkol sa Pilipinas. At sa huling bahagi, ipapakilala naman ang mga kakulangan sa pagtuturo ng Filipino at pananaliksik sa Pilipinas at ilalahad ang mga plano sa pagpapabuti ng teksbuk sa mga unibersidad batay sa kasalukuyang sitwasyon ng pagtuturo ng Filipino at pananaliksik sa Pilipinas.

ANG PAGTATAG AT PAG-UNLAD NG PAGTUTURO NG FILIPINO SA TSINA

PEKING UNIVERSITY

Pinasimulan ng Peking University (PKU) ang pagtuturo ng pambansang wika at kultura ng Pilipinas sa Tsina noong 1985. Una itong tinawag na *Pag-aaral sa Wika at Kultura ng Tagalog* ngunit binago ang pangalan ng programa at naging *Pag-aaral sa Wika at Kultura ng Pilipinas* noong 1988 (“Programang Filipino”). Hanggang noong 2017, PKU lamang ang tanging unibersidad na nagtuturo ng wika at kulturang Filipino sa buong Tsina. Nilalayon ng programang ito na sanayin ang mga mag-aaral sa diplomasya, pakikipagkalakalan, pamamahala, brodkast panradyo, pagtuturo, pananaliksik at pagsasalin. Kabilang sa mga pangunahing kurso ng programang ito ang batayang Filipino, audio-visual na Filipino, pagsulat, pagsasalin, introduksiyon sa Pilipinas, kasaysayan ng Pilipinas, Pilipinong kultura, at panitikang Filipino (“Plano ng Pagtuturo ng Kolehiyo ng Wikang Banyaga”).

Nang itatag ang programa ng Filipino sa PKU, si Dr. Mario Miclat, isang Pilipinong propesor, lamang ang nagturo sa mga estudyante at nagkaroon ng unang Tsinong propesor noong 1996. Sa kasalukuyan, mayroong tatlong Tsinong propesor na nagtuturo ng mga subjek sa PKU. Lahat sila ay nagtapos ng kanilang batsilyer, masterado at doktoradong digri sa PKU na may kaugnayan sa Pilipinas ang pananaliksik. Nag-aral din silang lahat sa Pilipinas noong mag-aral sila sa PKU. Dagdag pa, pinag-aaralan din ni

Prop. Yang Shi, isa sa tatlong propesor sa PKU, ang mga pananampalataya, ritwal at panitikang salimbibig ng mga Alangan-Mangyan sa Mindoro at ginawa niya ang field work sa Mindoro nang anim na beses. Nagtuturo sila ng mga kurso tungkol sa batayang wikang Filipino, kasaysayan, kultura at politika ng Pilipinas. Iniimbitahan din ng PKU ang mga Pilipinong propesor galing sa Ateneo de Manila University (ADMU) tuwing nasa ikalawang semestre ng ikalawang taon ang mga estudyante. Sa loob ng dalawang semestre, nagtuturo ang propesor mula sa ADMU ng mga kursong mataas ang antas tulad ng pagsulat at pagsasalina. Ilan sa mga Pilipinong propesor ng ADMU na nakapagturo na doon ay sina Prop. Marco Lopez, Dr. Joseph Salazar, Prop. Jethro Teñorio at Prop. Ariel Diccion. Nag-aaral naman sa Pilipinas ang mga Tsinong estudyante sa ilalim ng programang Filipino pagsapit ng ikalawang semestre ng ikatlong taon ng kanilang pag-aaral sa PKU. Nag-aaral bilang mga exchange student ang mga Tsinong mag-aaral sa ADMU sa loob ng isang semestre upang linangin pa ang kanilang pagsasalita, pakikinig at pagsulat sa wikang Filipino. Sa ikaapat na taon, itinuturo ng mga Tsinong propesor sa mga estudyante ang mga kurso tungkol sa modernong kasaysayan at politika ng Pilipinas, kasaysayan ng Timog-Silangang Asya at gramar ng Filipino.

Bukod sa pagtuturo, nananaliksik din ang mga Tsinong propesor sa PKU tungkol sa iba't ibang aspekto ng Pilipinas, tulad ng ekonomiya, lipunan, politika, panitikan at kultura ng mga katutubong Pilipino. Inilathala ng PKU na isinulat ng mga propesor na nagtuturo doon ang una at tanging teksbuk ng wikang Filipino sa buong Tsina noong 2017 na pinamagatang *Wikang Filipino I, II, III* (基础菲律宾语第一,二,三册). Sa ngayon, ginagamit ang mga teksbuk na ito sa lahat ng unibersidad sa Tsina na nagtuturo ng wikang Filipino. Nakapaglathala rin ang mga propesor sa PKU ng mga aklat sa oral na panitikan, lipunan ng Pilipinas at mga diksiyonaryong Filipino.

Sa kasalukuyan, mayroon nang walong batch ng mga estudyanteng nagtapos sa Peking University na nag-aaral sa ilalim ng Programang Filipino mula noong 1985. Nag-enrol sa programang Filipino ang mga estudyante noong mga taong 1985, 1992, 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 at 2017. Sa ngayon, tumatanggap ang PKU ng mga estudyante tuwing apat na taon. Batay sa interbyu sa mga kasalukuyang mag-aaral sa ilalim ng programa, iba-iba ang mga dahilan nila sa pagpili ng wikang Filipino bilang medyor. Naging interesado sa Pilipinas ang ilang mag-aaral dahil mayroon silang mga

Pilipinong kaibigan at nakarinig o nakabasa sila ng balita tungkol sa Pilipinas sa midya. Ang ilang mag-aaral naman ay naimpluwensiyahan ng kanilang mga guro noong hayskul nang irekomenda sa kanila ang pag-aaral ng wikang Filipino. Tinanong din ang mga mag-aaral kaugnay ng persepsiyon nila sa Pilipinas bago at habang nag-aaral sa ilalim ng programa. Mayorya sa mga mag-aaral ng PKU ay may positibong pananaw ukol sa bansang Pilipinas bago makapasok sa programa at habang pinag-aaralan ang wika, kultura at lipunang Pilipino. Sa kanilang pagtatapos, inaasahan nilang magamit ang kanilang mga natutuhan tungkol sa Pilipinas sa pagtatrabaho sa mga institusyong pampananaliksik, pagnenegosyo sa pagitan ng Pilipinas at Tsina, pag-aaral sa gradwadong programa at maging pagtatrabaho mismo sa Pilipinas.

Animnapu't siyam na mga mag-aaral na ang nakapagtapos sa ilalim ng nasabing programa. Nagtrabaho ang labinlima sa kanila sa mga unibersidad sa Tsina, China Radio International (CRI), Sentral na Telebisyon ng Tsina, Hukbong Bayan para sa Kalayaan ng Tsina at malalaking kompanya sa Tsina kung saan nagagamit nila ang wikang Filipino. Pero karamihan sa kanila ang nagtatrabaho sa mga kompanya o bangko sa Tsina o sa ibang bansa bilang mga propesyonal sa pamamahala, pagkonsulta o pananaliksik¹. At hindi na nila ginagamit ang wikang Filipino sa kanilang mga trabaho. Nag-aaral sa PKU ang pinakamatatalinong estudyante sa buong Tsina at karaniwang nangagalang sila sa mga may-kayang pamilya. Hindi nila masyadong iniisip ang kanilang mga gagawin pagkatapos ng kolehiyo. Sa katunayan, makakagawa o makakakuha ang mga estudyante ng anumang trabaho na gusto nila dahil sa kanilang likas na talino at magandang kalagayang pang-ekonomiko. Samakatwid, mahirap ang mga itinuturo sa PKU na nagtatampok sa mga makalumang gamit ng wika at kaalaman sa mga tradisyonal na kultura ng mga katutubong Filipino. Hindi binibigyang-diin ng mga teksbuk na ginagamit sa programa ang praktikal na gamit ng wika sa pang-araw-araw na pamumuhay. Gayumpaman, parami nang parami ang mga kolehiyo at unibersidad na nagsisimulang magtatag ng programang Filipino, at nagiging iba-iba ang mga mag-aaral ng Filipino. Naiiba rin ang kanilang hinihingi sa pag-aaral ng Filipino. Sa halip ng pagkopya ng karanasan sa pagtuturo ng PKU, dapat mapabuti ng ibang unibersidad ang pamamaraan at nilalaman ng pagtuturo ayon sa mga ugali, kaisipan at kailangan ng kanilang mga mag-aaral.

Mula noong 2015, nagbalak ang Beijing Foreign Studies University (BFSU) na magtatag ng programang Batsilyer sa Filipino. Nagbigay ng lektyur tungkol sa Filipino ang isang alumnus ng Filipino sa PKU na nagtatrabaho sa Chinese Radio International sa 20 estudyante noong Marso ng 2016 ngunit hindi pa naitatag ang programang Filipino at wala pang guro noon. Pormal na naitatag ang programa noong Setyembre 2017 at may 14 na estudyanteng nag-enrol sa nasabing programa. Plano ng BFSU na tumanggap ng mga mag-aaral tuwing apat na taon. Dalawang Tsinong propesor ang nagtuturo ng mga kurso sa batayang wikang Filipino at kulturang Pilipino sa mga estudyante. Kapwa sila nagtapos ng BA, MA, at PhD sa PKU. Nagpadala rin ang ADMU sa BFSU ng isang visiting professor, si Prop. Ariel Diccion na dati na ring nagturo ng mga subjek na Filipino sa PKU.

Binubuo ang kurikulum sa BFSU ng dalawang pangunahing bahagi: ang mga batayang kurso at ang mga kursong may mataas na antas. Nakasentro ang mga batayang kurso sa pagsasanay ng komprehensibong kakayahan ng wika na kinabibilangan ng pakikinig, pagsasalita, pagbabasa at pagsulat na nagtatampok sa pagtatatag ng pundasyon sa wika. Ang mga kursong may mataas na antas ay nakatuon sa pagpapalalim ng pag-unawa sa wika at kultura ng Pilipinas, pagsasanay ng komprehensibo at praktikal na mga kakayahan, at paglinang ng mga interes at kakayahan sa pananaliksik ng mga mag-aaral (“Plano ng Pagtuturo ng Filipino”). Pumupunta ang mga estudyante ng programang Filipino sa Pilipinas tuwing unang semestre ng ikatlong taon. Nag-aaral sila bilang mga exchange student sa ADMU nang limang buwan upang mapahusay ang kanilang komprehensibong kakayahan ng Filipino.

Ang mga kurso ng programang Filipino sa BFSU ay kinabibilangan ng audio-visual, pagsulat, pagsasalain, interpretasyon, kasaysayan ng panitikan at akdang Filipino, pagbabasa ng balita sa Filipino, kulturang Pilipino at lipunan, at pananaliksik tungkol sa Pilipinas. Ang pinag-aaralan ng mga estudyante ay mga pangunahing teorya at kaalaman sa wika, panitikan, kasaysayan, politika, ekonomiya, diplomasya, kulturang panlipunan, atbp. Itinuturo din sa mga estudyante ang mga siyentipikong pamamaraan sa pananaliksik (“Plano ng Pagtuturo ng Filipino”). Ang layunin ng programang Filipino sa BFSU ay pagsasanay sa mga propesyonal sa Filipino na may mataas na kalidad at malakas na kakayahan at makagagawa ng pagsasalain,

pananaliksik, pagtuturo at pamamahala. Kilala ang BFSU sa buong Tsina sa pagsasanay ng mga mag-aaral sa pagsasalain. Marami sa mga tagasalin at interpreter ng mga dati at kasalukuyang pinuno ng Tsina ang nag-aral sa BFSU. Madalas na hinahangad ng mga mag-aaral sa BFSU na maging mahusay sa tagapagsalin o diplomat pagkatapos ng pag-aaral.

YUNNAN MINZU UNIVERSITY

Ang Yunnan Minzu University (YMU) ang ikalawang unibersidad sa Tsina na nagtatag ng programa ng pagtuturo ng Wikang Filipino sa buong Tsina noong 2017. Ito rin ang una at tanging unibersidad sa Timog Tsina na mayroong programang Filipino. Kilala ang YMU sa pagsasanay ng mga mag-aaral sa mga wika ng Timog Silangang Asya at Timog Asya. Sa ngayon, ang YMU ay mayroong Batsilyer ng Arte (BA) sa 15 opisyal na wika sa lahat na mga bansa sa Timog Silangang Asya at Timog Asya, kabilang ang Thai, Burmese, Vietnamese, Lao, Cambodian, Bahasa Malaysia, Bahasa Indonesia, Filipino, Hindi, Bengalese, Pushtu, Urdu, Nepali, Sinhalese at Tamil.

Layunin ng programang BA Filipino na magsanay ng mga propesyonal sa wikang Filipino na naaangkop sa bagong panahon ng pagbubukas ng bansa, pag-unlad ng lipunan at ekonomiya at makakalahok sa mga pang-internasyonal na gawain at pang-internasyonal na kompetisyon. Hinahasa ang mga estudyante sa komprehensibong kalidad, solidong kasanayan at kaalaman sa wikang Filipino, pambansang kondisyon ng Pilipinas, kasaysayan, kaalaman sa lipunan at kultura. Dapat iangkop ang mga estudyante sa kalagayang pang-internasyonal at sa kalagayang pang-ekonomiya at panlipunan ng Probinsya ng Yunnan².

Kaiba sa PKU at BFSU, kilala ang YMU sa pagsasanay ng mga praktikal na kakayahan sa wika ng mga estudyante. Itinatampok sa kurikulum ng programang Filipino ang pagbabasa, pakikinig, pagsasalita, pagsulat at pagsasalain sa Filipino. Sinasanay ang mga estudyante sa pagbabasa sa pang-araw-araw na buhay, panitikan, balita, talumpati, nobela, gayundin sa paggawa ng pangunahing akademikong pagsulat. Sa pakikinig at pagsasalita, sinasanay ang mga estudyante upang maunawaan ang pagsasalita sa pang-araw-araw na buhay, balita, talumpati at makapagpahayag ng sariling kaisipan sa pang-araw-araw na pakikipag-usap, pang-akademikong ulat at iba pang mga ekspresyon. Kailangan ding pag-aralan ng mga estudyante ang pambansa at rehiyonal na konteksto ng Pilipinas, kasaysayan,

lipunan at kaalaman sa kultura at panitikan upang magkaroon ng kakayahang gumawa ng mga pangunahing pananaliksik tungkol sa Pilipinas. Ang mga magtatapos ng programang Filipino ay inaasahang makakuha ng trabahong may kinalaman sa pagtuturo, pagsasalin, pangangasiwa, at pagnenegosyo. Maaari silang magtrabaho sa iba't ibang larangan tulad ng mga institusyong pang-edukasyon, mga yunit ng militar, kagawaran ng turismo, at mga pampubliko at pribadong kompanya.

Sa ngayon, may dalawang Tsinong propesor at isang Pilipinong propesor na nagtuturo ng mga kurso sa ilalim ng programang Filipino ng YMU. Isa sa Tsinong propesor ang nagtapos ng BA sa programang Filipino ng Peking University at nagtapos ng MA sa Teacher's College ng Columbia University sa New York. Nagsimula siyang magturo ng Filipino mula 2017. Pinag-aralan din niya ang oral na panitikan ng mga katutubong Pilipino, sikolohiyang pang-edukasyon at bilinggwalismo. Ang isa pang Tsinong propesor ay nagtapos naman ng MA sa Shanghai International Studies University at nag-aaral ngayon sa Unibersidad ng Pilipinas Diliman (UPD) ng doktoradong digri sa Istruktura ng Wikang Filipino. Nagkaroon ng *Memorandum of Understanding* ang YMU at UP noong 2018 at sa ilalim ng kasunduang ito, magpapadala ang UPD, partikular ang Departamento ng Filipino at Panitikan ng Pilipinas (DFPP) ng isang Pilipinong propesor sa YMU upang magturo ng mga subjek na may kinalaman sa wika at kulturang Filipino. Ipinadala ng DFPP si Prop. Ronel Laranjo, na may espesyalisasyon sa pagtuturo ng Filipino bilang ikalawang wika sa mga banyagang mag-aaral, sa YMU upang magturo doon ng mga subjek kaugnay ng wika at kulturang Filipino mula 2018 hanggang 2019. Nangolekta rin siya ng pangunang datos niya para sa kaniyang disertasyon tungkol sa pagtamo ng Filipino bilang ikalawang wika ng mga banyagang mag-aaral. Mayroon ding Pilipinong nakabase doon na nagtuturo ng part time sa mga estudyante. Bukod dito, dumalaw rin sa YMU ang ilang propesor mula sa Polytechnic University of the Philippines (PUP) at Philippine Normal University (PNU) upang talakayin ang potensiyal na kooperasyon sa hinaharap.

Siyam na mag-aaral ang kumuha ng BA Filipino sa YMU simula noong 2017. Lahat ng estudyante sa programang Filipino ay nanggaling sa iba't ibang siyudad at bayan ng probinsiya ng Yunnan. Kaunti lamang ang pumili ng programang Filipino nang kusang-loob at karamihan sa kanila ay hindi nakapasok sa programang gusto nila kaya inilagay sila ng

unibersidad sa programang Filipino. Sa siyam na estudyante, apat lamang ang nakatira sa siyudad at lima sa kanila ay taga-probinsiya. Ayon sa mga mag-aaral, karamihan sa kanila ay may neutral na persepsiyon (hindi positibo at hindi rin negatibo) sa Pilipinas bago pumasok sa programa at dalawang mag-aaral lamang ang may positibong pananaw tungkol sa bansa. Ngunit habang pinag-aaralan nila ang wika, kultura at lipunang Filipino, karamihan sa kanila ay may positibong pananaw na sa bansa at isa na lamang ang nagkaroon ng neutral na persepsiyon. Sa pagpili ng programa ng kanilang batsilyer na digri, mahalaga sa kanila na makahanap sila ng isang maganda at matatag na trabaho pagkatapos ng kanilang pag-aaral. Nagsagawa ng interbyu sa mga mag-aaral at sinipi ng isa sa mga sagot ng isang estudyante sa tanong kung bakit niya pinili ang programang Filipino sa YMU:

Pinili ko ang programang Filipino dahil gusto kong magkaroon ng mabuting trabaho at kumita nang marami pagkatapos ng kolehiyo. Kaunti lamang ang mga taong nakapagsasalita ng Filipino sa buong Tsina ngayon. Maraming unibersidad ang magtatatag ng programang Filipino sa hinaharap at wala silang propesor. Maraming kumpanya ang magpapalawak ng merkado sa Pilipinas at hindi sila nakakahanap ng propesyonal sa Filipino. Magiging madali sa akin sa paghanap ng trabaho kung mag-aral ako ng Filipino.³

Nakapag-aral sa UPD ang unang batch ng mga Tsinong mag-aaral ng Filipino bilang mga exchange student noong 2019 sa loob ng dalawang semestre. Kasalukuyan silang nasa ikatlong taon. Sa parehong taon, muling tumanggap ang YMU ng 12 estudyante sa ilalim ng programang BA Filipino kaya naman sa kasalukuyan, may 21 mga Tsinong mag-aaral na ang kumukuha ng nasabing programa. Naobaserbahang naging mas positibo ang pananaw ng mga bagong henerasyon tungkol sa Pilipinas at naging higit na popular ang programang Filipino sa mga mag-aaral sa pagpili ng kani-kanilang medyor. Lahat ng 12 mga bagong pumasok na estudyante ang pumili ng programang Filipino nang kusang-loob. Dalawa sa 12 estudyante ang nanggaling sa probinsiya ng Guizhou at 10 sa Yunnan. Ayon sa mga mag-aaral, lahat sila ay may positibong pananaw tungkol sa Pilipinas at sa programang Filipino bago pumasok sa programa. Nagiging mas interesado sila sa bansa at sa kulturang Filipino habang nag-aaral sa programang ito

kaya inaabangan talaga nila ang pag-aaral sa Pilipinas nang isang semester hanggang isang taon.

ANG HINAHARAP NG PROGRAMANG FILIPINO SA TSINA

May plano rin ang maraming unibersidad sa Tsina na magtatag ng programang Filipino. Ang Xi'an International Studies University (XISU) sa Xi'an, Shanxi, halimbawa ay nagbalak magtatag ng programang Filipino mula noong Mayo 2018 ngunit hindi sila makahanap ng propesor. Humiling sila ng propesor galing sa PKU at Philippine Normal University ngunit hindi pa rin nakahanap. Ngayong taon ay maghahanap sila ng dalawang propesor para magturo ng mga subjek sa programang Filipino. Ilang taon na ring plano ng Guangxi University for Nationalities sa Guilin, Guangxi na magbukas ng programang Filipino ngunit hindi pa rin sila makahanap ng propesor. Mayroong ibinigay na pondo sa Yunnan University upang mapaunlad ang programa ng mga wika ng Timog Asya at Timog Silangang Asya ("May Pangunahing Hakbangin ang Yunnan University sa pagtataguyod ng Pagtatag ng programa ng mga wika ng Timog Asya at Timog-Silangang Asya") kaya naman nagbabalak din itong magtatag ng programang Filipino. Bukod sa mga unibersidad na ito, nagpapahayag din ng pangangailan sa propesor na magtuturo ng Filipino ang mga unibersidad sa Guangdong, Shijiazhuang at Hainan.

BAKIT ITINATATAG ANG PROGRAMANG FILIPINO SA MARAMING UNIBERSIDAD SA TSINA?

ANG BELT AND ROAD INITIATIVE

Inilunsad noong 2013 ng pamahalaan na pinangungunahan ni Pangulong Xi Jin Pin ang *Belt and Road Initiative (BRI)* pinaiksing katawagan sa *The Silk Road Economic Belt and the 21st-Century Maritime Silk Road*. Ang BRI ay binubuo ng isang Silk Road Economic Belt - isang daanan ng trans-kontinental na nag-uugnay sa Tsina sa Timog Silangang Asya, Timog Asya, Gitnang Asya, Russia at Europa sa pamamagitan ng lupa, at isang Maritime Silk Road ng ika-21 siglo. Ito ay isang ruta ng dagat na kumokonekta mula sa mga rehiyon ng Tsina sa Timog-Silangan at Timog Asya, Timog Pasipiko, Gitnang-Silangan at Silangang Aprika, hanggang sa Europa. Ang saklaw ng heograpiya ng BRI ay patuloy na lumalawak. Sa ngayon ay sumasaklaw ito sa

higit sa 70 mga bansa, na bumubuo ng halos 65 porsiyento ng populasyon ng mundo at sa halos isang katlong bahagdan ng Gross Domestic Product (GDP) ng mundo ("Belt and Road Portal").

May limang pangunahing priyoridad ang inisyatibang ito: koordinasyon ng patakaran, koneksiyon sa impraestruktura, kalakalan na walang hangganan, pagsasama-sama ng pananalapi, at pagkakaibigan ng mga tao. Ang wika ay susi sa komunikasyon sa mga bansa at isang tunay na pamamaraan upang mapalapit ang mga tao (*Belt and Road Portal*). Ang pagkakaroon ng maraming talento na may kakayahang makapagsalita ng Filipino ay isa sa mga kinakailangan upang maisakatuparan ang lahat ng mga hangaring ito. Mula noong 2015, dalawang taon pagkatapos ng panukala ng BRI, sa pangunguna ng Beijing Foreign Studies University, parami nang parami ang mga unibersidad sa Tsina na patuloy na nagbubukas ng programang Filipino.

PANGANGAILANGAN NG JOB MARKET NG TSINA

Bukod pa sa BRI, kailangan din ng *job market* ng Tsina ang mga propesyonal sa Filipino. Ayon sa datos noong Hulyo 2019 mula sa isang malaking job hunting website⁴ sa Tsina, kung ita-tayp ang "Pilipinas" bilang paksa ng paghahanap, may 169 trabahong kaugnay sa Pilipinas sa larangan ng pagbebenta, telekomunikasyon (24 posisyon sa lahat), ari-ariang panlupa, internet (16 posisyon sa lahat), software, edukasyon (13 posisyon sa lahat), industriya, sasakyan, impraestruktura, gamot, agrikultura, aviation, pananalapi, pagkonsulta, larong pangkompiyuter, turismo, makinarya, pang-internasyonal na transaksyon at pagsasalin (16 posisyon sa lahat). Ang suweldo sa mga nabanggit na posisyon ay mula 2000rmb hanggang 32000rmb. Kapag naman hinanap ang "wikang Filipino" sa nabanggit na website, may 25 posisyon tungkol sa wikang Filipino na naglalaro ang suweldo mula 2000rmb hanggang 15000rmb (humigit-kumulang Php 14,000 hanggang Php 100,000).

Mukhang hindi marami ang bilang ng posisyon tungkol sa Pilipinas at wikang Filipino, ngunit ilan ang nakapagatrabaho sa mga posisyon na nabanggit? Walang estudyante sa Peking University na magtatapos ng pag-aaral nila ngayong taon, at wala ring magtatapos sa ibang unibersidad, kaya walang sinumang mag-aaral ng wikang Filipino ang makagagawa ng mga trabahong ito. Bukod sa mga nabanggit na posisyon, marami pang ibang posisyon na nangangailangan ng mag-aaral sa Filipino. Kabilang dito ang lahat ng unibersidad na

magbubukas ng programang Filipino, Embahada ng Tsina sa Pilipinas, Chinese Radio International, Sentral na Telebisyon ng Tsina, mga yunit ng militar at mga pinakamalaking kompanya sa Tsina tulad ng Tencent at Alibaba. Marami pang ibang trabaho ang maaaring malikha sa ilalim ng BRI. Kagyat na kinakailangan ang mga Tsinong nakapag-aral ng wikang Filipino.

PAGMAMAPA NG ESTRATEHIYA NG INTERNASYONALISASYON NG PROGRAMANG FILIPINO SA TSINA

Ayon kina Teferra at Knight (2008), ang Internasyonalisasyon ng Mas Mataas na Edukasyon ay may kasamang dalawang aspekto: una ang internasyonalisasyon sa antas na banyaga na nangangahulugang transnasyonal na edukasyon. Ang pangalawa naman ay ang internasyonalisasyon sa antas na lokal, na nangangahulugang pang-internasyonal at kros-kultural na edukasyon sa mga kolehiyo at unibersidad sa loob ng bansa. (Teferra, Knight 525-528). Ibig sabihin, ang Internasyonalisasyon ay maaaring makamit sa pamamagitan ng internasyonal na palitan at transportasyon, o sa pamamagitan ng mga reporma sa edukasyon sa loob ng bansa. Ang Programang Filipino sa Tsina ay nakaranas ng internasyonalisasyon sa kapwang antas na ito.

Ang roadmapping ng estratehiya (technology road mapping) (Phaal, Farrukh & Probert 3-5) ay nagbibigay ng isang pamamaraan ng pag-aaral ng puwersa ng internasyonalisasyon ng programang Filipino sa Tsina sa antas na banyaga at lokal. Samakatwid, ito ay maaaring magbigay sa atin ng pananaw kung paano susulong ang mga programang Filipino sa hinaharap. Makikita sa Teybol 1 ang paghahati sa pag-unlad ng programang Filipino sa tatlong panahon: 1985-2000, 2000-2015, pagkatapos ng 2015. Pinag-aaralan ang mga batis o resources, pangangailangan at hakbang sa internasyonalisasyon sa iba't ibang mga panahon. Inilahad din sa huling bahagi ang puwersa ng pag-unlad sa bawat panahon.

Kung susumahin ang teybol, ang dalawang pangunahing dahilan ng pag-unlad ng programang Filipino sa Tsina ay ang pagtatag ng exchange program noong 2000 at ang Belt and Road Initiative noong 2015. Mula noong 2000, nagsimulang mag-aral ang mga estudyante ng programang Filipino sa isang unibersidad sa Pilipinas nang isang semestre, nagkaroon ng Tsinong propesor at naging wika ng pagtuturo ang Tsino. Mula noong 2015, dumami ang

unibersidad na nagtatag ng programang Filipino kaya dumami rin ang bilang ng mag-aaral. Naging iba-iba ang background ng mga propesor at naging opsiyonal ang exchange program para sa mga mag-aaral. Inilathala na ang teksbuk na isinulat ng mga Tsinong propesor at naging sistematiko ang kurikulum ng programa. Nangangailangan ang job market sa Tsina ng lalong maraming talentong may kakayahan sa iba't ibang larangan bukod sa wika.

Ang salik sa pag-unlad ng programang Filipino sa Tsina ay ang batis o resources. Patakaran ng Reporma at Pagbubukas mula noong 1978 at Panukala ng Belt and Road ang dalawang pangunahing dahilan ng pagtatag ng programang Filipino sa PKU at sa ibang mga unibersidad sa Tsina. Mula noong 2015, ang pangangailangan ng mga talento sa Filipino ay naging isa pang dahilan ng tumataas na bilang ng programang Filipino, propesor at mag-aaral sa mga unibersidad sa Tsina. Gayumpaman, kulang pa ang mga hakbang para makahikayat ng mas maraming mag-aaral sa programang ito. Halimbawa, kulang pa ang teksbuk sa mga larangan tulad ng kultura, politika, panitikan at iba pa. Wala pang programang Filipino sa antas ng masterado o doktorado, kulang sa pagpipilian ang exchange program, at walang sentro ng rehiyonal na pananaliksik ng Pilipinas. Wala pang unibersidad sa Pilipinas ang nagtatayo ng kampus sa Tsina at wala pang magkasanib na programang (joint program) Filipino sa pagitan ng mga Tsino at Pilipinong unibersidad. Dapat isulong ang mga hakbang na ito upang mahikayat ang mas maraming mag-aaral at matupad ang pangmatagalang pag-unlad ng programang Filipino sa Tsina.

PAGTUTURO NG FILIPINO SA IBA PANG DAKO NG DAIGDIG

Bukod sa Tsina, may mga programang kaugnay sa wika at kulturang Filipino sa iba't ibang panig ng mundo. Kaya naman maituturing nang isang internasyonal na wika ang Filipino. Nakapagtala ang Departamento ng Edukasyon ng higit sa 22 mga paaralang Pilipino na nagtuturo ng wika, kultura at kasaysayang Pilipino sa Amerika, Norway, United Emirates, Saudi Arabia, Kuwait, Libya, Oman, at iba pa (Yap 72).

Batay kina Ramos at Mabanglo (2013), itinuturo ang iba't ibang subjek na may kinalaman sa wika at kulturang sa higit sa sampung unibersidad sa Estados Unidos na sinimulan ng University of Hawaii at

Talahanayan I:
Ang Pagmamapa ng Estratehiya ng Pag-unlad ng Programang Filipino sa Tsina

Salik sa pag-unlad	Detalyadong impormasyon	1985-2000	2000-2015	2015- Kasalukuyan
Mga Batis o Resources	Lokal na patakaran	Reporma at pagbubukas	Reporma at pagbubukas	Pagbubukas sa mas mataas na antas
	Internasyonal na pakikipag-ugnayan	UP, ADMU	ADMU	UP, ADMU, PNU, PUP
Mga Pangangailangan	Saklaw ng edukasyon	Hindi hihigit sa 10 estudyante bawat 4 na taon	9-12 estudyante bawat 4 na taon	40-50 estudyante bawat 4 na taon
	Layunin ng programang Filipino	Komunikasyon sa mga opisyal na lebel	Komunikasyon sa mga opisyal na lebel	Pagtataas ng pang-inter-nasyonal na kompetisyon
	Pangangailangan sa talento	Talento sa wika	Talento sa wika, kultura at pananaliksik	Talento sa wika, kultura, pananaliksik, politika, ekonomiya, kalakalan, midya, turismo
	Pangangailangan sa kalidad ng edukasyon	Pagtatampok sa kakayahan sa wika	Pagtatampok sa kakayahan sa wika, kultura at pananaliksik	Pagtatampok sa kakayahan sa wika at iba't ibang larangan
	Pangangailangan ng mga indibidwal	Pag-aralan ang kaalaman at makakuha ng diploma	Pag-aralan ang kaalaman at makakuha ng diploma	Pag-aralan ang kaalaman at maghanap ng mabuting trabaho

Mga Hakbang	Pag-aaral sa Pilipinas	Antas ng edukasyon			Di-gradwado o undergraduate	Di-gradwado
		Pamamaraan			Diplomatiko at mga opisyal na programa	Mga opisyal na programa
		Mga Kasangkot na Unibersidad sa Pilipinas (Host University)			ADMU	UP, ADMU
		Awtonomiya ng mga mag-aaral			Obligado	Opsyonal
	Paraan ng internasyonalisasyon sa domestikong lebel	Mga batis ng kurso	Mga handout at modyul ng mga Pilipinong propesor	Mga handout at modyul ng mga Pilipino at Tsinong propesor	Mga handout at modyul ng mga Pilipino at Tsinong propesor	Mga teksbuk ng Peking University, modyul ng Yunnan Minzu University
		Paraan ng edukasyon	Pag-aaral sa Tsina	Pag-aaral sa Tsina	Pag-aaral sa Tsina at ADMU	Pag-aaral sa Tsina at mga umibersidad sa Pilipinas
		Background ng mga propesor	Mga Pilipinong propesor galing sa UP at ADMU	Mga Tsinong propesor na nagtapos ng pag-aaral sa PKU, mga Pilipinong propesor galing sa UP at ADMU	Mga Tsinong propesor na nagtapos ng pag-aaral sa iba't ibang umibersidad sa Tsina at sa ibang bansa; mga Pilipinong propesor galing sa UP at ADMU	
		Wika ng pagtuturo	Ingles at Filipino	Ingles	Mandarin, Filipino at Ingles	Mandarin, Filipino at Ingles
Pangunahing Puwersa sa Pag-unlad			Batis	Batis	Batis	Batis at Pangangailangan

University of California Los Angeles noon pang dekada 60. May programa at subjek sa Filipino ang sumusunod na unibersidad sa Estados Unidos: University of California, Berkeley, Cornell University, the University of Michigan, the University of Wisconsin-Madison, Loyola Marymount University, University of Pennsylvania, Northern Illinois University, the University of Pittsburg, at San Francisco State University.

Sa Europa, may mga kurso din sa wikang Filipino sa Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO) sa Pransya; University of London sa United Kingdom; Humboldt University sa Germany, Moscow State University at St. Petersburg University sa Rusya.

Resulta ng migrasyon o diaspora ng mga Pilipino sa Estados Unidos, Gitnang Silangan at Europa ang pagkakaroon ng mga programa kaugnay sa Filipino at pagtuturo dito bilang ikalawa o banyagang wika (Laranjo 128-129). Sa kabilang banda, hindi naman ito masasabing totoo sa konteksto ng pagtuturo ng Filipino sa Asya. Batay sa paunang pagmamapang isinagawa ni Laranjo (2020), sa Timog-Silangang Asya, itinuturo na rin ngayon ang Filipino sa University of Brunei Darussalam sa Brunei, at University of Malaya sa Malaysia. Sa Hilagang-Silangang Asya naman, bukod sa mga unibersidad sa Tsina, pinag-aaralan na rin ng mga Hapones na mag-aaral ang wika at kulturang Filipino sa Osaka University, Tokyo University of Foreign Studies, Shizuoka University at Takushoku University. Dagdag pa, itinuturo na rin ang wikang Filipino sa Korea sa Busan University of Foreign Studies, Hankuk University of Foreign Studies at Sogang University. Lumalabas sa pagmamapang ito na hindi lang migrasyon ng mga Pilipino ang dahilan sa pagtatatag ng mga programang Filipino kundi may iba't ibang sosyo-politikal at sosyo-ekonomikal na mga salik din. Sa kaso ng Tsina, naitatag ang unang programa sa Filipino noong 1985 isang dekada matapos ang Cultural Revolution o Rebolusyong Kultural sa Tsina at kung kailan nag-umpisang buksan ng Tsina ang ekonomiya nito sa pandaigdigang pamilihan (Patakaran ng Reporma at Pagbubukas ng 1978). Tulad ng unang nailahad, mas dumami ang programang Filipino sa iba't ibang unibersidad sa Tsina nang pasinayaan ang *Belt and Road Initiative* ng pamahalaan ni Xi Jin Ping noong 2013. Masasalamon din ang mga sosyo-politikal at sosyo-ekonomikong salik na ito sa mga pananaliksik sa Tsina na may kaugnayan sa Pilipinas.

MGA PANANALIKSIK SA TSINA TUNGKOL SA PILIPINAS

Sa Tsina, nagsimula noong 1960 ang pananaliksik tungkol sa Pilipinas. Nakatuon sa kasaysayan ng Pilipinas, mga Tsinong Pilipino at kasaysayan ng Tsinong imigrasyon ang mga unang pananaliksik. Mula noong simula ng ika-21 siglo, binigyang-pansin ng mga Tsinong iskolar ang mga larangan ng kultura, etnisidad, relihiyon, katutubong panitikan at sining ng Pilipinas. Mula noong 2010, lalong pinalalim at pinalawak ang pananaliksik ng mga iskolar. Ang tema ng pag-aaral ay nagiging mas detalyado at nakaugat sa lahat ng aspekto ng lipunan at kultura ng Pilipinas. Parami nang parami ang mga iskolar na nagsisimulang maglagay ng Pilipinas sa konteksto ng Timog-Silangang Asya at buong mundo gamit ang interdisiplinaryong lapit sa sosyolohiya, antropolohiya, ekonomiya, at agham pampolitika upang masuri ang mga kaugnay na isyu.

MGA PANANALIKSIK TUNGKOL SA KASAYSAYAN

Nagsimulang manaliksik ang mga Tsinong iskolar tungkol sa Pilipinas noong 1960s. Tungkol sa kasaysayang Pilipino, ugnayan ng Tsina at Pilipinas at kasaysayan ng imigrasyon ang mga unang pananaliksik. Ang Sun Yat-Sen University (SYSU) unang nanaliksik sa kasaysayan ng Pilipinas. Inilathala ng SYSU ang mga unang dokumento tungkol sa kasaysayan ng Pilipinas sa Tsina, tulad ng *Dokumento ng Kasaysayan ng Pilipinas (1977)*, *Koleksyon ng dokumento tungkol sa Pilipinas sa mga sinaunang Tsinong aklat (1980)*, at *Kasaysayan ng Pilipinas (1990)*. Mayroon ding mga iskolar sa Taiwan na nag-aral tungkol sa kasaysayan ng Pilipinas. Kabilang sa mga pananaliksik na ito ang *Kasaysayan ng Pilipinas: Pangnakaraan at Pangkasalukuyang Relasyong Tsino-Pilipino (1968)* at *Katutubong kultura at Sining ng Kapuluan ng Pilipinas (1982)* (Yang 2017).

Pinag-aralan din ng mga mananaliksik ang kasaysayan ng mga Tsinong Pilipino. Inilathala ang mga akda tungkol sa kasaysayan ng imigrasyon ng mga Tsino sa Pilipinas at ang kasaysayan ng mga Tsinong Pilipino. Mayroon ding mga akda tungkol sa modernong kasaysayan ng Pilipinas. Kabilang dito ang *Labanan ng Kalayaan ng Pilipinas na inilathala noong 1987*, *Kasaysayan ng Pambansang Kilusang Pangkalayaan ng Pilipinas na nailimbag noong 1989* at *Pilipinas sa Pamumuno ni Marcos na inilathala noong 1983*. Mayroon ding isinasalin na mga monograpiya ng Pilipinong

mananaliksik subalit ang Ingles na bersiyon ng mga ito ang isinalin ng mga Tsinong iskolar. Ilan sa mga isinalin na monograpiya ay ang mga sumusunod: *The Philippine Revolution* ni Gregorio F. Zaide, *The Republic of the Philippines: History, government, and civilization* ni Zaide, at *Philippine Society and Revolution* ni Amado Guerrero.

Marami ring artikulo tungkol sa kasaysayan ng Pilipinas. Isa rito ang tungkol sa prehistorikong kasaysayan ng Pilipinas, tulad ng “Ang Pag-unlad at Katangian ng Pang-aalipin sa Kasaysayan ng Kapuluan ng Pilipinas” na inilathala ng isang iskolar sa Yunnan University noong 2005. May mga artikulo ring tungkol sa isang yugto sa kasaysayan, tulad ng pananakop ng mga Espanyol, Amerikano at rebolusyon tulad ng “Ang Rebolusyon ng Pilipinas at ang pag-unlad ng modernong kultura ng Pilipinas” na nilathala ng isang iskolar ng Yunnan Academy of Social Science noong 1996. Sa Timog Silangan ng Tsina, sa Fukien at Guangdong, maraming iskolar na nananaliksik tungkol sa kasaysayan ng mga Tsinong Pilipino. Nag-aral din ang mga iskolar sa KAISA nito, katulad ng “Tsinong Pilipino at ang Rebolusyon ng Pilipinas” na naisulat noong 1996.

Bukod sa mga nabanggit na artikulo, may iba pang mahalagang artikulo tungkol sa pananaliksik na pangkasaysayan ng Pilipinas. Saklaw nito ang malawak na paksa mula sa pangkalahatang kasaysayan hanggang sa isang bahagi sa kasaysayan ng Pilipinas. Ang pag-aaral ng sinaunang kasaysayan sa Pilipinas ay madalas na pumapaloob sa mga interdisiplinaryong larangan ng pananaliksik tulad ng arkeolohiya, etnolohiya, at antropolohiya. Ang pag-aaral ng modernong kasaysayan naman ay pumapaksa sa kasaysayan ng pag-unlad ng kultura, kasaysayan ng kolonyalismo, at kasaysayan ng pambansang kilusang pangkalyaan. Ang pananaliksik sa kontemporaryong kasaysayan ng Pilipinas ay madalas na nakapailalim sa pananaliksik na pampolitika at pang-ekonomiya. Mahalaga ang naging papel ng pananaliksik na pangkasaysayan sa mga pananaliksik tungkol sa Pilipinas sa Tsina (Wang 2019).

MGA PANANALIKSIK TUNGKOL SA KULTURA

Maagang nagsimula ang mga pag-aaral tungkol sa kulturang Pilipino, lalo na sa katutubong kultura ng Pilipinas. Binigyang-diin ng mga Tsinong iskolar ang katutubong pananampalataya, katutubong kultura at iba't ibang anyo ng kulturang Pilipino. May mga artikulo na nagpapakilala ng musika, sayaw, hagdan-hagdang palayan,

katutubong relihiyon, alamat ng mga Ifugao, at paghahambing ng kulturang Pilipino at kultura ng Timog Tsina. Kabilang dito ang “Mga prehistorikong katutubong Pilipino at ang kani-kanilang kultura” (1986), “Mga hiram na salita sa wikang Filipino” (1997), “Pilipinong Musika sa iba't ibang kontekstong pangkultura” (1994), “Kultura ng Hagdan-hagdang palayan ng Pilipinas” (2001), “Maikling pagpapakilala ng mga katutubong relihiyon ng mga pangkat-etniko ng Pilipinas” (2002), at “Paghahambing ng kultura ng mga pangkat-etniko sa Silangang Tsina at Timog-Silangang Asya” (1999).

Malawak din ang tema ng mga pananaliksik ng mga iskolar sa Taiwan. Ginamit nila ang mga lapit na arkeolohikal na antropolohiya, lingguwistikong antropolohiya, sosyolohikal na antropolohiya at ipinailalim nila ang Pilipinas sa konteksto ng kultura ng Timog-Silangang Asya at mga bansang Austronesian. Sa pananaliksik ng mga katangian ng kulturang Pilipino, sinubukan ng mga mananaliksik sa Taiwan na matuklasan ang mga katangian ng kultura sa Timog-Silangang Asya. Ang pangunahing surian sa pananaliksik ng kulturang Pilipino sa Taiwan ay ang *Institute of Historical Languages ng Academia Sinica, Institute of Ethnology* at iba pang mga institusyon. Pinag-aralan nila ang pinagmulan ng mga Pilipino, ang kultura ng mga Igorot, kultura at relihiyon ng mga Ifugao, sining ng eskultura sa lipunang Pilipino, at paghahambing ng kulturang Pilipino at Taiwan.

Sa mainland ng Tsina, umunlad ang pananaliksik tungkol sa kulturang Pilipino mula noong 2000, lalo na sa Peking University (PKU). Pinag-aralan ng mga iskolar sa PKU ang Kalakalang Galyon, katutubong relihiyon at oral na panitikan ng mga Pilipino. Nakapaglathala ang mga mananaliksik sa PKU ng mga akda tungkol sa oral na panitikan ng mga Pilipino, tulad ng *Katipunan ng mga Pilipinong kuwento, Pagpapakilala sa Oral na Panitikan ng Pilipinas at Pagsasalain at Pananaliksik sa mga Epiko ng Pilipinas*. Isinulat din ng mga mananaliksik sa PKU ang mga artikulo tungkol sa mga katutubong alamat at kuwento ng Pilipinas. Ginamit nila ang mga lapit na paghahambing, estrukturalismo at functionalismo sa pananaliksik ng mga panitikang oral. Halimbawa, nagsaliksik ang isang propesor na nagtuturo ng mga subjek sa programang Filipino ng PKU ng alamat ng baha ng mga Pilipino, partikular ng mga Alangan-Mangyan gamit ang dulog na estrukturalismo.

Pinag-aralan din ng mga Tsinong iskolar ang tungkol sa mga relihiyon sa Pilipinas. Sikat ang isang iskolar ng Xiamen University sa pag-aaral ng lokalisasyon ng Katolisismo sa Pilipinas.

Naglathala siya ng maraming artikulo tungkol sa pagpapalaganap ng Katolisismo sa Pilipinas, ang papel ng mga misyonero sa pagpapalaganap ng Katolisismo, ang katangian at kagamitan ng mga pagdiriwang na panrelihiyon ng Katolisismo sa Pilipinas at marami pang iba. Pinag-aralan din ng mga mananaliksik mula sa PKU at Xiamen University ang mga Muslim sa Pilipinas, lalo na ang kilusan ng pakikibaka ng mga Muslim sa Mindanao.

MGA PANANALIKSIK TUNGKOL SA EKONOMIYA, LIPUNAN, AT POLITIKA

Mula noong taong 2000, nagpokus ang mga mananaliksik sa pag-aaral tungkol sa ekonomiya at lipunan ng Pilipinas. Hanggang noong 2010, kaunti lamang ang akda na nagpapakilala ng ekonomiya ng Pilipinas (Yang 2017). Maraming akda ang nagpapakilala sa lipunan at ekonomiya ng lahat ng bansa sa Timog-Silangang Asya at isang bahagi ng mga ito ang tungkol sa Pilipinas, katulad ng *Pananaliksik ng Batas ng Ekonomiya at Pangangalakal ng mga Bansa sa Timog-Silangang Asya* na inilathala noong 2006 at *Kontemporaryong Ekonomiya ng Timog-Silangang Asya* na inilathala noong 1999. Mula noong 2010, maraming akdang inilimbag ang tungkol sa ekonomiya, lipunan, pamamalakad, edukasyon at mga non-governmental organization. Kabilang dito ang *Lipunan, Kultura at Kapitaligirang Pampuhunan ng Pilipinas* (2012), *Edukasyon ng Wikang Tsinong pagkatapos ng Digmaan* (2013), *Ekonomiya, Lipunan at Heograpiya ng Pilipinas* (2014), *Mga Non-Governmental Organization ng Pilipinas* (2015), *Batas ng Pilipinas noong Pananakop ng mga Espanyol* (2015) at iba pa.

Mula noong 2010, parami rin nang parami ang mga artikulo tungkol sa ekonomiya, lipunan at internasyonal na relasyon ng Pilipinas. Naging mas malawak ang mga tema ng pananaliksik at iba-iba ang pinagkukunan ng mga datos. Popular ang Jinan University sa Guangdong sa pananaliksik tungkol sa lipunan at politika ng Pilipinas. Nagkakaroon ito ng pinakamaimpluwensiyang journal tungkol sa pananaliksik sa Timog-Silangang Asya sa Tsina. Noong mga nakaraang taon, nagpokus ang journal na ito sa mga detalyadong isyu sa lipunang Pilipino tulad ng kahirapan, pag-unlad ng agrikultura, turismo, pagkaligalig sa kabukiran, at imigrasyon sa ibang bansa (Wang 2019). Ginamit ng mga mananaliksik ang interdisiplinaryong dulog sa ekonomiya, politika, sosyolohiya at edukasyon sa pag-aaral ng mga isyung ito. Ngunit may limitasyon din

ang mga pananaliksik na panlipunan tungkol sa Pilipinas. Isa sa pangunahing problema kaugnay nito ang wika dahil karamihan sa mga Tsinong iskolar na nag-aaral tungkol sa Pilipinas ay hindi nakapagsasalita o nakababasa ng wikang Filipino. Dahil dito, ginagamit lamang nila ang mga datos at impormasyon na nakasulat sa wikang Tsino, Ingles, at Espanyol at maaaring hindi pa sila nakababasa ng mga pag-aaral tungkol sa Pilipinas mula sa pananaw ng mga Pilipinong iskolar mismo.

Sa mga nabanggit na larangan ng pag-aaral ng mga Tsinong iskolar tungkol sa Pilipinas, pinakainteresado sila sa pag-aaral ng lipunan, ekonomiya at politika ng Pilipinas. Ayon sa pinakamalaking database sa Tsina⁵, ang mga popular na susing salita sa pananaliksik tungkol sa Pilipinas sa nakalipas na dalawampung taon ay ang mga sumusunod: Pilipinong ekonomiya, Ramos, Estrada, dayuhang pamumuhunan, Bangko Sentral ng Pilipinas, mangga, Marcos, pagluluwas ng produkto, ASEAN, Tsinong Pilipino, Dayuhang relasyon sa ekonomiya, internasyonal na hot money, Multilateral na sistema ng pangangalakal, pag-aaral sa ibang bansa, pagsusuri ng ekonomiya, neoliberalismo, paggawa, politika ng partido. Sa mga paksang ito, masasabing pinagtutuunan ng pansin ng mga Tsinong mananaliksik ang mga praktikal na isyu tulad ng pangangalakal, pananalapi, paggawa, at pag-aaral. Nakapokus din ang maraming artikulo tungkol sa politika at ekonomiya ng Pilipinas tulad ng patakaran ng mga pangulo at mga partido sa Pilipinas.

Nitong nakaraang dalawang taon, ang popular na paksa ng pananaliksik ay tungkol kay Pangulong Rodrigo Duterte. Sa tingin ng mga Tsinong iskolar, kinakatawan ni Duterte ang pagbabago sa Pilipino-Sinong Relasyon at ang reporma sa loob ng Pilipinas. Pinag-aralan ng mga Tsinong iskolar ang pagbabago sa politika, ekonomiya, lipunan at internasyonal na relasyon sa pamumuno ni Pangulong Duterte. Halimbawa, sa tingin ng isang Tsinong iskolar, pinangunahan ni Pangulong Duterte ang pagtatayo ng mga imprastruktura at ang “Duterte Economics” mula nang maging pangulo siya. Napigilan niya ang diplomatikong pagtatalo sa teritoryo at pumayag na lutasin ang isyu sa pamamagitan ng bilateral na pag-uusap. Ang mga inisyatiba sa ekonomiya at diplomasya ni Duterte ay hindi lamang nakatanggap ng malakas na suporta mula sa panig ng mga Tsino, ngunit nakamit din ang malaking benepisyo ng ekonomiya mula sa inisyatibang *One Belt, One Road* na isinusulong ng Tsina. Samantala, umunlad din

ang relasyong pampolitika at pandiplomatiko sa pagitan ng Tsina at Pilipinas dahil sa bagong patakaran at saloobin ni Duterte (Li 137).

KONGKLUSYON

ANO-ANO ANG HINDI PA NAPAG-AARALAN SA TSINA TUNGKOL SA PILIPINAS?

Maraming artikulo ang tungkol sa ekonomiya, lipunan at politika ng Pilipinas. Mayroon ding mga pananaliksik ng kasaysayan at panitikan ng Pilipinas, ngunit kaunti lamang ang pag-aaral panlingguwistika sa wikang Filipino. Ginamit na ng mga Tsinong mananaliksik ang interdisiplinaryong paraan sa pag-aaral ng patakaran pangwika ng Pilipinas at ang edukasyon ng wikang Mandarin sa Pilipinas. Dagdag pa, pinag-aralan din ng mga mananaliksik sa Fukien ang gamit ng Ingles sa Pilipinas, subalit kaunti pa lang ang pananaliksik tungkol sa ponetika, balarila, at mga salita sa Tagalog o wikang Filipino. May dalawang artikulo tungkol sa mga hiram na salitang Filipino mula sa Tsino at ang paghahambing ng mga estruktura ng pangungusap na gumagamit ng pangngalan bilang panaguri sa wikang Filipino, Bahasa-Indonesia, at Mandarin. Ang awtor ng nasabing mga artikulo ay mga mananaliksik ng wikang Mandarin at lingguwistang Tsino ngunit hindi sila nakapagsasalita ng wikang Filipino kaya hindi nila nasuri nang malalim ang mga salita, pangungusap o gamit ng wika sa Filipino.

Maraming pananaliksik tungkol sa pag-aaral o pagtuturo ng wikang Mandarin sa mga Pilipino, ngunit wala pa ang tungkol sa pag-aaral o pagtuturo ng wikang Filipino sa mga Tsinong estudyante. Ngayon, parami nang parami ang mga unibersidad na magtatatag ng programang Filipino sa buong Tsina subalit kulang pa ang mga teksbuk at materyales para sa pagtuturo ng Filipino, lalo na sa pagtuturo ng balarilang Filipino sa mga Tsinong estudyante. Sa ngayon, ginagamit ng mga unibersidad ang libro para sa mga nagsasalita ng Ingles sa pagtuturo ng balarila, ngunit magkaiba ang balarilang Mandarin at balarila ng Ingles. Hindi rin masyadong mahusay sa Ingles ang mga estudyante sa YMU, kahit ang ilang estudyante ng BFSU at PKU. Paano ituturo ang Filipino at Filipinong balarila sa mga nagsasalita ng Mandarin? Ito ang problema na dapat malutas para maging mas mabisa ang pagtuturo ng Filipino sa mga Tsinong unibersidad.

ANO-ANO PA ANG KAKULANGAN SA MGA UNIBERSIDAD SA TSINA NA MAY PROGRAMANG FILIPINO?

Tulad ng nauna nang nabanggit, ang pangunahing problema sa pagtuturo ng Wikang Filipino sa Tsina ay ang kakapusan sa guro. Hanggang ngayon, lahat ng mga propesyonal na may kakayahan sa wikang Filipino sa Tsina ay nanggagaling sa PKU. Mga 60 ang nagtapos ng programang Filipino sa PKU at mga 40 sa kanila ang nakatira sa Tsina ngayon. Sa 40 propesyonal sa Filipino, nasa 20 ang wala pang 35 taong gulang ngunit lahat sila ay nagtatrabaho ngayon sa iba't ibang kompanya o institusyon⁶ kaya nahihirapan ang mga unibersidad sa paghahanap ng mga propesor sa Filipino.

Maaari lang umasa sa mga magtatapos ng kolehiyo. Higit sa 30 ang magtatapos ng kanilang digri ng Batsilyer sa 2021 ngunit ang problema ay ayaw nilang magtrabaho sa mga unibersidad, lalong-lalo na sa mga di-maunlad na probinsiya katulad ng Yunnan. Batay sa mga nakaraang karanasan, kalahati sa mga estudyante ay mag-aaral pa para sa digring masterado o doktorado. Ang mga maghahanap ng trabaho ay maghahangad ng mga posisyon sa malalaking internasyonal na kompanya dahil hindi ganoon kalaki ang suweldo ng mga propesor sa unibersidad sa Tsina kung ihahambing sa mga propesyonal sa malalaking kumpanya.

Puwede rin namang sanayin ang mga estudyante bilang potensiyal na guro sa hinaharap, ngunit kailangan pa ring humanap ng mga Pilipinong propesor upang magturo ng wikang Filipino sa mga estudyante. Masalimuot ang mga panlapi, lalo na ang mga pandiwa sa balarilang Filipino. Ang topikalisasyon na isa sa mga pangunahing katangian ng wikang Filipino ang pinakamahirap maintindihan para sa mga Tsinong mag-aaral dahil walang pokus ang mga pangungusap sa wikang Tsino. Napakahirap din nitong ipaliwanag sa mga estudyante. Maaaring ipahayag ang magkaparehong kahulugan gamit ang ibang panlapi at ibang pokus ng pandiwa ngunit ano ang pagkakaiba sa kahulugan ng mga pangungusap na ito? Anong panlapi o pokus ang dapat piliin sa mga pangungusap? Hindi ito ipinaliwanag sa anumang teksbuk na mayroon sa Tsina ngayon. Ang mga Pilipinong propesor ang tanging makapagpapaliwanag ng mga isyung ito sa mga mag-aaral.

Ang ikalawang problema ay ang kakulangan sa teksbuk. Umunlad na nang higit sa 30 taon ang programang Filipino sa Tsina ngunit kulang pa ang mga teksbuk.

Kaunti lamang ang mga Pilipinong propesor na nakapagturo sa Tsina at karamihan sa kanila ay nagtrabaho lamang nang pansamantala sa mga unibersidad sa Tsina na karaniwang nagtatagal ng isa o dalawang semestre lamang. Wala silang panahong lumikha ng teksbuk na angkop sa mga Tsinong estudyante ayon sa kanilang karanasan sa pagtuturo. Dagdag pa rito, sa pagsulat ng teksbuk mahirap para sa mga Tsinong propesor ang pagpili sa lalaman ng teksbuk para sa mga estudyante. Maraming biniling mga Pilipinong aklat mula sa Pilipinas ang mga gurong Tsino pero paano pipiliin ang mga materyales para sa mga estudyante? Alin ang mga pangungusap na ginagamit sa modernong Filipino at alin ang mga lumang gamit ng wika na hindi na umiiral? Ano-ano ang salita at panlapi na pinakamadala na ginagamit sa pang-araw-araw na pag-uusap at ano naman ang ginagamit sa pagsulat? Paano pipiliin ang mga modelong pangungusap para sa mga balarila? Dahil sa mga tanong na ito, dapat magtulungan ang mga Pilipinong propesor at Tsinong propesor sa paglikha ng teksbuk na angkop sa mga Tsinong estudyante at nagpapakilala ng mga modernong paggamit ng wikang Filipino. Sa ngayon, may isinasagawa nang aklat ang mga awtor ng artikulong ito upang tugunan ang ilang nabanggit na suliranin.

Sa kabilang dako, iba-iba ang layunin ng bawat unibersidad sa pagtuturo ng wikang Filipino. Nagpopokus ang PKU sa pagsasanay ng mga mananaliksik, ang BFSU sa pagsasalin, at ang YMU sa pagsasanay ng propesyonal ng wika sa iba't ibang trabaho. Batay sa mga nabanggit na analisis ng job market ng Tsina, kinakailangan ng YMU ang teksbuk ng propesyonal na Filipino katulad ng ekonomiya, pangangalakal, turismo, balita, telekomunikasyon, internet, edukasyon, at iba pa. Kinakailangan ng BFSU ang teksbuk ng pagsasalin ng mga talumpati para sa ekonomiya, politika, at pangangalakal. Ayon sa mga nabanggit na pananaliksik tungkol sa Pilipinas, kinakailangan ng PKU ang mga teksbuk ng mga Pilipinong pananaliksik tungkol sa kultura, politika at lipunang Pilipino, at mga panitikan ng Pilipinas.

Marami pang teksbuk ang kinakailangan sa mga unibersidad sa Tsina, ngunit sa ngayon, nakapokus ang mga Tsinong iskolar sa pananaliksik sa halip na pagtuturo. Karaniwan ay hindi nakatutulong sa pag-unlad ng karera ng mga guro ang paglikha ng teksbuk kaysa sa pagsulat ng artikulo at monograpiya. Dahil dito, pinili ng mga guro na igugol ang kanilang limitadong oras sa paggawa ng artikulo sa halip na paglikha ng teksbuk.

Ang kakulangan sa propesor at teksbuk ay nagdudulot ng iba pang limitasyon ng pag-unlad ng programang Filipino sa Tsina. Ayon sa pagmamapa, kulang pa sa mga hakbang na kinakailangan para sa pangmatagalang pag-unlad ng programa. Ang pagtatatag ng masterado at doktoradong programa, at pagkakaroon ng mas maraming opsiyon sa exchange program at sentro ng pananaliksik ay depende sa pagkakaroon ng maraming propesyonal sa Filipino na may iba't ibang background at espesyalisasyon, kasama ang paglikha ng mga propesyonal na teksbuk na nagpopokus sa iba't ibang larangan. Hindi makapagtatag ng programang Filipino ang ibang unibersidad sa Tsina hangga't hindi sapat ang mga propesor at komprehensibo ang kurikulum. Doon lamang magiging posible ng paggawa ng magkasamib na programang (joint program) pandigri at pagtatayo ng kampus ng mga Pilipinong unibersidad sa Tsina.

Palaging binibigyang-diin ng YMU ang paglikha ng kurikulum at teksbuk. Maraming teksbuk sa wika ng Timog-Silangang Asya na isinulat ng mga propesor sa YMU ang ginagamit sa ibang mga unibersidad sa Tsina at umaani ng maraming parangal para sa magandang bisa ng mga ito sa pagtuturo. Naniniwala kami na ang pakikipag-ugnayan ng YMU sa Unibersidad ng Pilipinas ay makatutulong sa pag-unlad ng programang Filipino sa buong Tsina. ♦

MGA TALA

¹ Ang mga estadistikang ito ay batay sa mga impormasyon sa grupo ng alumni ng programang Filipino ng Peking University.

² Ang deskripsiyong ito ay galing sa “Plano ng Pagtuturo ng Programang Filipino ng YMU” noong 2018.

³ Ang pahayag na ito ay galing sa sanaysay ng isang estudyante ng programang Filipino ng YMU. Inayos at iniwasto ng mga mananaliksik ang kaniyang sanaysay.

⁴ Ang website na ito ay www.zhaopin.com. Ginagamit ito ng higit sa 1800 milyong tao at higit sa 4.56 milyong kompanya sa iba’t ibang larangan sa Tsina.

⁵ “China National Knowledge Infrastructure” ang pangalan ng database na ito. Ang opisyal na website ay www.cnki.net. Itinatag ito ng Tsinghua University noong 1999. Pinakamalaki ang database na ito sa buong mundo pagdating sa saklaw na mga teksto.

SANGGUNIAN

Belt and Road Portal (中国一带一路网).

Pambansang Sentro ng Impormasyon, 2007. www.yidaiyilu.gov.cn. Inakses 26 Agosto 2019.

Laranjo, Ronel. “Mapping Philippine Studies in North East Asia: A SWOT Analysis of Southeast Asian Studies Programs.” *Suwanabhumi*. vol. 12, no. 1, p. 111-130, 2020.

Li, Jinming. “Ang Ekonomiks ni Duterte’ at ang pagpapabuti ng Sino-Pilipinong relasyon (“杜特尔特经济学”与中菲关系的改善).” *Pananaliksik ng Timog Silangang Asya* (东南亚研究), vol. 6, p. 137-157, 2017. www.cnki.net. Inakses 26 Agosto 2019.

Phaal, Robert and Farrukh, Clare and Probert, David. *T-plan: The Fast Start to Technology Roadmapping. Planning Your Route to Success*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

Ramos, Teresita and Mabanglo, Ruth. *Southeast Asian Language Teaching: The Language Learning Framework for Teachers of Filipino*, Special Issue, 2012, cotseal.net/cotseal/pages/documents/Journal_of_SEA_Filipino_2012.pdf. Inakses 26 Agosto 2019.

Teferra, Damtew and Knight, Jane. *Higher Education in Africa: The International Imension*. Boston: Boston College Center for International Higher Education, 2008.

Yu, Wang. “Pananaliksik na Panrehiyon ng Pilipinas.” Yunnan Minzu University, Kunming, China, 2 Abril 2019, Lektyur.

Yang, Shi. “Ang Pananaliksik tungkol sa Pilipinas.” Yunnan Minzu University, Kunming, China, 18 Nobyembre 2017, Lektyur.

Yap, Fe. *Global Filipino crossing borders*. Manila: De La Salle University Publishing House, 2012.

“Mga Pangunahing Hakbangin ng Yunnan University sa Pagtataguyod ng Pagtatag ng Programa ng mga wika ng Timog Asya at Timog-Silangang Asya(云南大学以重大举措推进南亚东南亚语种学科和专业建设).”

Kolehiyo ng Wikang Banyaga ng Yunnan University (云南大学外国语学院), <http://www.sofl.ynu.edu.cn/info/1014/1302.htm>. Inakses 26 Agosto 2019.

“Plano ng Pagtuturo ng Filipino (菲律宾语培养方案).” *Kolehiyo ng Pag-aaral ng Asya at Aprika ng BFSU* (北京外国语大学亚非学院), <http://aa.bfsu.edu.cn>. Inakses 18 Hunyo 2017.

“Plano ng Pagtuturo ng Kolehiyo ng Wikang Banyaga (外国语学院教学计划).” *Kolehiyo ng Wikang Banyaga ng Peking University* (北京大学外国语学院), <https://sfl.pku.edu.cn/jxgl/bks/jxjh/82433.htm>. Inakses 31 Agosto 2018.

“Programang Filipino (菲律宾语专业).” *Kolehiyo ng Wikang Banyaga ng Peking University* (北京大学外国语学院), <https://sfl.pku.edu.cn/jxgl/bks/zyjs/50559.htm>. Inakses 27 Mayo 2010.

Nagtuturo sa Departamento ng Filipino, Yunnan Minzu University si WANG YU. Kasalukuyan rin siyang direktor sa nasabing departamento. Nagtapos siya ng MA Cognitive Studies of Education sa Columbia University, New York sa pagtaguyod ng fellowship ng Teachers College, Columbia University. Nakuha niya ang dalawang Batsilyer sa Arte sa Filipino at Ekonomiks sa Peking University at natanggap niya ang mga parangal doon tulad ng Academic Excellence Award at Guanghai Scholarship. Pinamahalaan niya ang mga proyekto ng Yunnan Minzu University tungkol sa pagtuturo ng Filipino sa mga Tsinong estudyante. Nakuha niya ang Grand Prize sa paligsahan ng pagtuturo sa YMU. Nakapaglathala siya ng mga artikulo tungkol sa bilinguismo at Pilipinong kultura sa mga maimpluwensiyang journal sa Tsina at isa ang na-indexed sa Linguistics and Language Behavior Abstracts at Sociological Abstracts ng Estados Unidos. Maaari siyang makontak sa swf91@126.com.

Kasalukuyang nagtuturo sa Departamento ng Filipino at Panitikan ng Pilipinas, Kolehiyo ng Arte at Literatura, Unibersidad ng Pilipinas Diliman si RONEL O LARANJO. Nakamit niya ang kanyang PhD sa Filipino (Istruktura ng Wikang Filipino) sa nasabi ring departamento. Naging visiting fellow siya sa Shizuoka University (Japan) at visiting professor sa Yunnan Minzu University (Tsina) upang magturo ng Filipino sa mga estudyante Hapones at Tsino. Nagtapos siya ng MA Applied Linguistics sa Korea University sa ilalim ng fellowship ng Korea Government Scholarship Program. Nakuha niya ang kaniyang Batsilyer sa Arte sa Filipino sa UP Diliman at nagtapos bilang magna cum laude. Nagtuturo din siya sa mga dayuhang nais matuto ng wikang Filipino at nagsasalin ng mga dokumento sa wikang Ingles, Filipino, at Koreano. Nakapagsulat na siya ng mga tekstong modyul sa pagtuturo ng wikang Filipino para sa mga estudyanteng Koreano at Tsino. Maaari siyang makontak sa rolaranjo@up.edu.ph.